

Com sempre a la UE, la política preval sobre la llei

Les manifestacions que portaren a la caiguda del Mur de Berlín es van originar del no-res, explica Günther Dauwen, i van tenir conseqüències que ningú no podia preveure. Observant Escòcia les primeres setmanes de setembre, es preguntava si s'estava gestant alguna cosa similar. Des d'una tranquil·la oficina de Brussel·les, Dauwen dirigeix l'Aliança Lliure Europea (ALE), una curiosa agrupació de 40 grups polítics regionals, entre ells el Partit Nacional Escocès (SNP), que busquen una major autonomia, o, en alguns casos, la independència. Dauwen reconeix que hi ha un clam creixent entre les regions ignorades durant molt de temps a Europa. Escòcia és un far per a elles. Que el referèndum se celebrés va encoratjar els altres a pensar: "Sí, podem!", encara que el resultat fos negatiu. En el període previ a la votació el lloc web de l'ALE gairebé es va col·lapsar de tantes visites.

La setmana del 18 de setembre, veient com els carrers d'Edimburg s'omplien de catalans, flamencs i tirolesos agitant banderes escoceses, era fàcil pensar que alguna cosa es movia. Alguns comentaristes s'inquietaven per la perspectiva de balcanització. Però l'efecte d'Escòcia s'havia exagerat. Activistes per la independència a Flandes o el Vèneto s'han entusiasmat amb la campanya escocesa, però si tenim en compte les diferents disposicions constitucionals de Bèlgica i Itàlia s'hauran d'esforçar per extreure'n lliçons útils. I caldrà molt més per desperar els burgesos de Baviera o Frísia.

Fora de la Gran Bretanya, el principal impacte d'una votació a favor de la secessió d'Escòcia l'hauria rebut la UE. Des que va adoptar "Independence in Europe!" (Independència a Europa!) com a lema el 1988, convertir-se en membre de la UE ha estat fonamental per a l'SNP. Per a les nacions petites, la possibilitat de quedar-se en un bloc comercial gegant amb la seva pròpia política exterior i de divises fa que la idea de convertir-se en un Estat sigui menys descoratjadora. A diferència del

La Unió Europea s'adona que no està preparada per fer front a la desintegració dels seus membres.

The Economist

que es percep com un Estat multinacional opressiu, la UE pot oferir espai perquè les identitats floreixin. Quan el 2007 van preguntar a un funcionari albanès si el seu país volia establir una "Gran Albània", ell es va referir al símbol de la UE: "Sí que volem. Té una bandera blava amb estrelles daurades".

El més complicat és que la UE no té una disposició legal explícita per tractar les escissions. De vegades semblava que Alex Salmond, líder de l'SNP suggeria que l'adhesió d'Escòcia a la UE es podria aconseguir a través d'una revisió del tractat de poca importància. Però la majoria dels observadors estan d'acord que una Escòcia independent (o Catalunya) hauria de tornar a demanar l'accés després d'obtenir la condició d'Estat. Aquest procés podria durar anys, així que caldria trobar una solució provisional per evitar, per exemple, que alemanys residents a Edimburg de cop i volta perdessin el dret a treballar-hi. Com sempre a la UE, la política preval sobre la llei i, si es vol, els camins es poden aplanar.

Però precisament per aquest motiu, els aspirants a seguir el camí d'Escòcia podrien trobar el camí cap a l'adhesió més aspre del que prediuen. Si Escòcia s'hagués separat, els termes de la seva adhesió a la UE haurien creat precedents per a altres secessions. Aquests termes haurien estat objecte d'una disputa ferotge. Probablement, Espanya no hauria arribat tan lluny que vetés l'adhesió d'Escòcia, però l'hauria fet el més difícil possible, com a advertència per a

catalans i bascos. En el cas d'Escòcia, l'obligació dels nous membres de treballar per la pertinença a la zona euro i la zona Schengen, d'on no vol formar part, hauria generat molts problemes. L'única garantia seria la d'oferir un bon sou als advocats constitucionals.

La UE ja ha improvisat abans. Als pala dins de la independència els agrada citar l'exemple de l'Alemanya Oriental, arrossegada cap a l'aleshores CEE (ajudats per un article de la Constitució d'Alemanya Occidental que preveia la reunificació). Els mapes de la Comunitat Europea del Carbó i de l'Acer, precursora de la UE, elaborats abans de 1962, sovint incloïen Algèria com a part de França. Grenlàndia, administrada per Dinamarca, va deixar el club el 1985 sense desencadenar cap crisi constitucional.

Però hi ha ferides obertes. Xipre va ser admès a la UE el 2004 amb més d'un terç del seu territori sota ocupació turca. Alguns països d'Europa de l'Est amb minories difícils de controlar es van ocupar per les conseqüències d'un "sí" escocès. Cinc membres de la UE, entre ells Espanya, encara es neguen a reconèixer Kosovo com a país independent. A Ucraïna, l'autoproclamada República Popular de Donetsk va expressar la seva solidaritat amb els escocesos que volien la independència, i el líder de Crimea, annexionada a Rússia, va declarar que veia hipocresia en el tractament que Occident feia del referèndum d'Escòcia i el del seu territori.

En el període previ al referèndum d'Escòcia, els funcionaris de la UE es van esforçar per evitar prendre posició sobre les conseqüències d'un "sí" (mentre preparaven en silenci plans alternatius en cas d'una fugida sobtada de capital). El resultat els va alleujar molt. Hi ha hagut molt pocs canvis a les fronteres dels països de l'Europa occidental des de la Segona Guerra Mundial. La UE està dissenyada per unir els membres, no per gestionar-ne la desintegració o el procés d'"ampliació interna" que això pot comportar. "Després de mig segle de construcció europea, correm el risc d'entrar en un període de desconstrucció", va dir François Hollande, el president francès, mentre els escocesos acudien a les urnes. Això potser és una exageració, però recull les pors de molts.

Traducció de Paula Arnas Antolí